

Latvijas komponistu notis pasaulē

Anete Ašmane

SARUNA AR SOLVITU SĒJĀNI

Mūziku klausāties koncertos, aplaudējam mūziķiem, suminām (vai peļām) komponistus. Taču mūzikai ir arī daudz aizkulišu telpu, un viena no šo aizkulišu jomām ir nošu sagatavošana un izdošana.

Nošu izdevniecība *Musica Baltica* tika izveidota 1994. gadā. Tās direktores kopš pirmsākumiem ir Solvita Sējāne un Londonā dzīvojošā dziedātāja un diriģente Lilija Zobens.

2014. gada 15. februārī Latvijas Radio 3 "Klasiska" intervijā Lienei Jakovļevai un Andrim Dzenītim Solvita Sējāne, atskatoties uz *Musica Baltica* divdesmit darbības gadiem, saka: "Sākums bija avantūristisks. Vecā sistēma sabrukusi, un mēs sākām no pilnīgas nulles – tas bija kā lēcieni nezināmajā."

JVLMA diplomētā mūzikas pedagoģe, Bauskas un Rundāles Senās mūzikas festivāla sākotnējā rīkotāja Solvita Sējāne 90. gadu sākumā Apvienotajā Karalistē studēja seno mūziku un Londonas *King's College* ieguva maģistra grādu mūzikas vēsturē: "Anglija iedeva pašapziņu un drosmi – nav nekā neiespējama. Ej un dari! Tā vispār ir angļu filozofija, pretēji mūsējai. Kamēr mēs mēģinām, domājam un tikai beigās darām, angļi dara uzreiz. Mums nebija ne mazākās nojausmas, ko vispār dara izdevniecības, ko nozīmē līgumi ar autoriem un autortiesību joma kā tāda – AKKA/LAA tikai tobrīd tika dibināta. Tāpēc sākumā vairāk pievērsāmies vienkāršākajai lietai – mūzikas izglītībai, un līdz pat šim brīdim sadarbība ar mūzikas izglītības iestādēm ir nopietns atzars *Musica Baltica* darbībā. Ap 2000. gadu vajadzēja izšķirties, vai turpinu aktīvi darboties ar Senās mūzikas festivālu, vai pievērsos izdevniecības sākotnējā mērķa attīstībai. Par mūzikas izdevēju iemācīties nevar itin nekur! To apgūst laika gaitā. Vēl joprojām mācāmies no savām kļūdām, jo ārvalstu izdevniecības nemaz tā nedalās ar saviem amata noslēpumiem."

Patlaban *Musica Baltica* darbība izvērsusies cienījamā starptautiskā mērogā, un par to vēlamies vēstīt mūsu lasītājiem.

OS

Anete Ašmane: Pastāstiet, kāds īsti ir izdevniecības *Musica Baltica* darbs – kā saprotu, latviešu komponistu nošu izdošana ir tikai viens no jūsu ikdienas uzdevumiem.

Solvita Sējāne: Jā, nošu izdošana ir viens darbs, bet katru gadu aizvien lielāku vietu ieņem mūzikas gadatirgi un izstādes, kurās piedalāmies. Ir divi lieli kormūzikas gadatirgi – ACDA (*American Choral Directors Association*) ASV, kur ir simtiem, tūkstošiem dalībnieku, un mazāka mēroga gadatirgi – ABCD (*Association of British Choral Directors*) Lielbritānijā. Vislielākais notikums, protams, ir Frankfurtes Mūzikas mese, kurai ir arī divi paplašinājumi – *Music China* Ķīnā un izstāde Maskavā. Savu darbāgu struktūrējam, balstoties uz šiem notikumiem – februārī, martā ir ASV tirgus, aprīlī – Frankfurtes mese, maijā – *Classical Next* forums Roterdamā, kur sanāk kopā atskaņotājmākslinieki, komponisti un izdevēji, augustā – Lielbritānija, septembrī – Maskava, oktobrī – Ķīna, un reizi trijos gados vēl ir Starptautiskās kormūzikas federācijas (*International Federation of Choral Music*) lielais forums, kas katru reizi notiek citā vietā.

Katram no jūsu nosauktajiem pasākumiem ir kāda specifika. Kas tos apmeklē, kā tie tiek plānoti?

Pirmās dienas, īpaši Frankfurtē, ir bez apmeklētājiem no malas. Ir nošu dileri, kas pērk un pārdod, savstarpējie partneri, kas uzzina viens otra jaunumus, lielo bibliotēku pārstāvji, kas veido savus piedāvājumus. Pēc tam ir atvērtās dienas, kad nāk skolu pārstāvji, diriģenti un mūziķi. Frankfurtē ir nedaudz citādi, tur mums jāņem līdzi vairāk instrumentālās mūzikas, jo mesī apmeklē skolotāji un mūziķi, kurus interesē neparastāka mūzika un instrumentālie sastāvi, kuriem nav tik liela repertuāra piedāvājuma. Klasiskās mūzikas nošu pārdošanas apjoms, protams, samazinās, un tas atspoguļojas arī Frankfurtē – ja kādreiz notīm bija atvēlēta vesela zāle, tad tagad vairs tikai puse zāles. Cilvēki, kas iegādājušies visai dārgo izstādes biļeti, cenšas paspēt iepazīties ar pēc iespējas lielāku piedāvājumu, viņi plūst cauri, tāpēc piesaistīt uzmanību nav viegli. Notiek dažādi koncerti, *showcase*, lai pievērstu sev uzmanību – kad turp aizbrauca mūsu *Anima solla* un uzstājās mūsu sadarbības partneru un starptautisko pārstāvju *Edition Peters* stendā, efekts bija manāms, vēl joprojām cilvēki atceras viņu priekšnesumu.

Ķīnā un Maskavā arī ir Frankfurtes formāts, un Maskavā līdztekus būs arī kora un pūtējorķestru festivāls. Āzijā un Krievijā, kur saglabāties ģimenes modelis, kur vīrietis strādā un pelna naudu, ir daudz bērnu un sieviešu kora, un tas maina arī repertuāra piedāvājuma uzsvarus. Ķīnā gan liels pieprasījums ir arī pēc klaviermūzikas, tāpēc pašlaik sadarbībā ar Juri Kalnciemi gatavojam divas latviešu klaviermūzikas izlases – pirmajā daļā klasiskā mūzika (Alfrēds Kalniņš, Lūcija Garūta, Jāzeps Vītols u. c.), otrajā daļā laikmetīgāka mūzika (Imants Zemzaris, Pēteris Plakidis, Georgs Pelēcis, Rihards Dubra). Centāmies izlasīt un atrast labākos, interesantākos darbus, kuru nav nemaz tik daudz. Pēdējā laikā tapuši daudzi klavierkoncerti, bet miniatūras klavierēm, kas nav visaugstākajā sarežģītības līmenī, nevar viegli atrast. Ja gribam, lai mūsu notis pērk, jāspēj piedāvāt arī mūzikas vidusskolas repertuāru. Kopā arī Juri Švolkovski izdevām vijoļmūzikas izlasi, ar ko iet ārvalstu tirgū.

Jāpielāgojas nedaudz citām prasībām – plānojam drukāt uzliekamus vākus ar informāciju ķīniešu valodā. Vizuālais noformējums

Foto – Mārcis Gaujienietis

jāveido košs, spilgts, lai iekļautos viņu tirgū. Tā kā ar angļu valodu ķīniešiem ne pārāk veicas, jānodrošinās ar tulku, lai komunikācija būtu veiksmīga un bez pārpratumiem.

ASV pasākumi savukārt ir kā koru simpoziji, kur notiek meistar-klases, koncerti, pa starpu tam visam diriģenti cenšas iepazīties ar nošu piedāvājumu. Publika tur principā ir tikai pasākuma reģistrētie dalībnieki, cilvēkam pilnībā no malas iekļūt nav iespējams. Tie ir it kā amatierkoru pasākumi, bet tur ir ļoti daudz augstas kvalitātes universitāšu koru, kas patiesībā ir gandrīz profesionāļu līmenī. Tāpat ir arī Lielbritānijā.

Mēs cenšamies sekot līdzi, kur brauc mūsu amatierkori, un, ja tur paredzēta nošu tirdzniecība vai izstāde, mēģinām būt klāt. Uzzinām, ko viņi atskaņos, jo, tā kā viņi dzied labi, uzreiz ir pieprasījums pēc konkrētā skaņdarba notīm. Tā ir dzīvā reklāma, kas lieliski darbojas. **Mūsdienās cilvēki lieto viedtālrunus, planšētdatorus un citas modernas ierīces, daudz laika pavada tīklā, visu var kā nopirkt, tā pārdot tiešsaistē. Vai un kā tas ietekmē nošu industriju un jūsu minētos pasākumus?**

Tieši tāpēc, ka šobrīd aizvien lielāka loma arī klasiskajā mūzikā ir digitalizācijai un virtuālajai komunikācijai, šie forumi, gadatirgi un izstādes ir ļoti svarīgi, tie kļūst par satikšanās vietu. Interneta vidē nošu bizness ir anonīms, tāpēc jo svarīgāk pirms jaunas sadarbī-

bas uzsākšanas ir satikt reālu cilvēku, aprunāties, iepazīties, izveidot personīgu kontaktu. Protams, notiek saziņa arī virtuāli, tāpat nošu pirkšana un pārdošana internetā, bet, lai strādātu nopietnāk, ir jāiegūst savstarpējā uzticība.

Jo īpaši tas attiecas uz Āziju, kur klasiskās mūzikas nošu izdevējiem tirgus tikai tagad sāk atvērties. Līdz šim Rietumeiropas izdevēji pārdeva ķīniešiem licenci un viņi paši, neviena nekontrolēti, drukāja notis, turpretim tagad Ķīnu interesē kvalitāte un īstums, izdevēji ar prestižu vārdu un statusu, un viņi vairs nesūdzas, ka šie izdevumi ir dārgi. Protams, tiek pievienoti priekšvārdi, komentāri un informācija ķīniešu valodā, bet viss pārējais tiek saglabāts Rietumeiropas līmenī.

Mēs ejam arī līdzi laikam – nesen pie mums bija igauņu kolēģi runāt par nošu īres iespējām, jo daži viņu orķestri pakāpeniski pāriet uz digitālajām nošu pultīm. Mēģinām izveidot piedāvājumu, sakārtot autortiesību jautājumus un pielāgoties jaunajai situācijai.

Un kā veicas pasaules gadatirgos un izstādēs?

Izdevniecībai *Musica Baltica* pasaules tirgū ļoti palīdz mūsu galvenais sadarbības partneris *Edition Peters*. Viņu izplatīšanas sistēma vēl aizvien pieturas pie vecajām tradīcijām, un klasiskās mūzikas nošu ziņā tā tas noteikti arī paliks, jo nekas nespēj aizstāt kvalitatīvu, analītisku izdevumu, kura veidošanā ielikts milzīgs darbs. Parasti mums ir kopīgs stends, un bieži vien mēs no tā iegūstam papildus uzmanību – *Edition Peters* vārds ir labāk zināms, nekā *Musica Baltica*.

Bet ACDA gan ir otrādi – *Edition Peters* tur paliek ēnā, jo par mūsu kormūziku ir milzīga interese. Tāpēc ir svarīgi pēc iespējas vairāk būt klāt pašiem, lai strādātu stendā un sniegtu pilnvērtīgu informāciju par mūsu komponistu mūziku. Par to jāsaka ļoti liels paldies Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) eksporta atbalsta programmai, jo, pateicoties tai, mēs varam doties uz šīm izstādēm. Un tas tiešām dod rezultātu – pirms pāris gadiem *Musica Baltica* eksports bija vien 5–8%, turpretim 2016. gadā tas pieauga jau līdz 40%.

Tas tikai pierāda, ka mūzika aizvien vairāk kļūst par mūsu eksporta preci un atpazīšanas zīmi.

Jā! Bet nav jau tā, ka izdevējs šajā procesā ļoti daudz varētu ietekmēt – pirmkārt, viss ir atkarīgs no komponista un izpildītāja. Pēc tam nāk klāt izpildītājaģentūras, koncerti, festivāli, kas pasūtina jaunu mūziku. Izdevējs nāk tikai pēc tam, palaiž darbus tālāk, lai tie skanētu visā pasaulē un būtu ne tikai latviešu mūziķu repertuārā. Svarīgs ir darbs, ko dara Latvijas Mūzikas informācijas centrs un nacionālais ierakstu nams “Skani”. Viņi darbojas visai klusu, neviens to īsti nemana, bet pienesums ir. Ar Valsts kultūrkapitāla fonda un LIAA atbalstu varam kopējā frontē virzīt mūsu mūziku tālāk un plašāk.

Latvijā jau mēs cits par citu principā visu zinām – kādi jaundarbi tapuši vai tiek plānoti, kādi festivāli, koncerti notiek, bet uz āru informācija tik viegli neiziet, aizvien cilvēki nāk klāt un jautā, kur ir Latvija, vai Baltija ir tas pats, kas Balkāni, utt. Tāpēc mums ir nelielas reklāmas kartītes, kur vienā pusē ir informācija par *Musica Baltica* piedāvājumu, bet otrā pusē – pasaules karte. *(smejas)*

Reklāmas kartītē pie jūsu pārstāvētajiem komponistiem ir arī daži lietuviešu vārdi.

Jā, esam uzņēmušies gādību arī par Vītautu Miškini, Donatu Zakaru un Vaclovu Augustinu, par viņu kormūziku. Ar vienu vokālinstrumentālo darbu pārstāvam Justī Janulīti, bet tas ir vairāk

formāli. Ne jau katram komponistam mūsdienās vajadzīgs ligums ar izdevēju, īpaši, ja darbi ir rakstīti specifiskiem sastāviem. Ja sastāvā ir, piemēram, kokle, tad pārdot šī darba notis pasaulē ir gandrīz neiespējami.

Bet mēs varam priecāties, ka Latvija ir vienīgā Baltijas valsts, kam ir sava mūzikas izdevniecība. Nevar teikt, ka Igaunijā un Lietuvā nebūtu nekā – viņu Komponistu savienības un mūzikas informācijas centri nelielā apjomā izdod atsevišķi atlasītus darbus. Igaunijā šogad bija Frankfurtes mesē, bet viņu piedāvājums bija ļoti žēlīgs, tā ka mēs varējām justies lepnī.

Tātad ir vismaz viena joma, kurā latvieši ir priekšā igauņiem!

Jā, kaut gan mums jāsāk uzmanīties un būt vēriģiem, jo igauņi sāk "piesavināties" mūsu komponistus – pasaule uzskata, ja no Baltijas reģiona nāk kaut kas labs, tad tas noteikti ir no Igaunijas. Piemēram, Ēriks Ešenvalds kādā ārzemju materiālā tika pieteikts kā igauņis, tāpēc jaunākajā nošu izdevumā viņš īpaši lūdza, lai tiktu izcelts kā latviešu komponists.

Mēs varam būt lepnī par saviem komponistiem un mūziku, jo tā tiešām atšķiras, protams, pozitīvā ziņā. Esmu bijusi vairākos koncertos, kur tiek prezentēti *Edition Peters* pārstāvētie jaunie komponisti, līdzās tiek atskaņoti arī *Musica Baltica* komponisti, un atšķirība ir ļoti jūtama. Reiz pēc kāda koncerta man pienāca klāt britu komponisti, kas jau ir ar zināmu vārdu, un teica: "*I wish I could write like Rihards Dubra!*" Un tas ir tikai viens gadījums, kas apliecina latviešu kormūzikas novērtējumu un interesi par to. Liels nopelns te ir latviešu mūziķiem – gan amatieriem, gan profesionāļiem, gan mācību kolektīviem. Visi arvien vairāk savās programmās iekļauj latviešu mūziku. Mūsu amatierkori ir kā ledlauži, kas, piedaloties konkursos un festivālos, saņem augstu novērtējumu un pievērš sev uzmanību, tādējādi iepazīstinot pasauli ar mūsu mūziku. Tieši viņi padara to populāru un pieprasītu, līdz ar to mūsu komponistiem tiek pasūtīnāta jauna mūzika. Viņiem jāspēj šo pieprasījumu apmierināt, bet tas dažreiz nav nemaz tik viegli, jo daži pasūtīnātāji ir ļoti konkrēti savās vēlmēs un skaidri zina, kādu skaņdarbu rezultātā grib saņemt. Daži grib glāzes, daži – zvaniņus vai vēl ko citu, un komponistam šīs vēlmes jāspēj savienot ar savu redzējumu. Jo arī mūzikā ir mode – cilvēkiem patīk noteiktas lietas, instrumenti. Ja kāds no komponistiem tiek šajā popularitātes vilnī, viņam jāstrādā, galvu nepacēlušam, jo jebkurā brīdī viss var mai-

nīties un pieprasījums var pagriezties citā virzienā. Pašlaik tā ir Ērikam Ešenvaldam Amerikas tirgū, kur zenītā bija Ēriks Vitakrs, kuram vēl joprojām ir daudz pasūtīnājumu, bet Ešenvalds drīz būs viņu izkonkurējis. Eiropā situācija ir nedaudz citāda, vēl ir jāpiestrādā, bet nu jau arī te konkursos Ešenvalda vārds ir zināms un kļūst aizvien populārāks. Tas, protams, galvenokārt attiecas uz amatierkoru vidi.

Vai pasaule interesējas tikai par latviešu kormūziku? Mūzika orķestrim vai kamersastāviem nav tik pieprasīta?

Galvenokārt, protams, interese ir par kormūziku, jo biznesam šis žanrs ir ļoti pateicīgs. Mēs gan ceram, ka Andris Dzenītis drīz būs komponists, kuram pasūtīnās orķestra darbus; Rihardam Dubram tagad ir ļoti labi vokāli instrumentālie darbi, un mēs pie šo komponistu popularizēšanas strādājam. Bet ir jāraksta laba mūzika amatieriem, jo tas ir milzīgs segments. Ļoti daudz ir ne tikai amatieru līmeņa koru, bet arī orķestru, kuriem ir grūtības ar reperitūru. Viņi nespēj atskaņot sarežģītu

laikmetīgo mūziku, bet arī viņi grib spēlēt ko modernu. Par to, ka komponisti varētu rakstīt nedaudz vienkāršāku mūziku ne tik izvērstiem sastāviem, tiek runāts arī Eiropas Mūzikas padomē, kur sanāk kopā dažādas organizācijas un asociācijas.

Pastāstiet, kā veidojās *Musica Baltica* sadarbība ar prestižo un labi zināmo *Edition Peters*?

Ar viņiem strādājam kopš 2013. gada. Pirms tam sadarbojāmies ar *Schott Music*, taču viņiem bija interese tikai par vienu, diviem komponistiem, simfonisko darbu nošu īri, bet kormūzika un mūsu pārējie komponisti viņus līdz galam neinteresēja. *Musica Baltica* otra dibinātāja līdzās man ir Lilija Zobens, kas dzīvo Londonā un kuras vīrs Leslijs Īsts (*Leslie East*) ilgu gadus bija *ABRSM* (*The Associated Board of the Royal Schools of Music*) direktors, līdz ar to viņu kontakti un savstarpējā draudzība ar šīs nozares cilvēkiem mums ir palīdzējusi.

Kādā brīdī *Edition Peters* piedāvāja sadarbību, jo, kā jau teicu, mums ir laba mūzika, kas pašlaik visā pasaulē kotējas ļoti augstu. Viņiem, protams, ir arī savi komponisti, bet kormūzikas jomā viņu panākumi nav tik izteikti, tāpēc izdevniecībai ir izdevīgi sadarboties ar mums, lai spētu piedāvāt plašāku žanru klāstu. Mūsu komponisti zināmā mērā tiek asociēti ar *Edition Peters*, un rezultātā visi ir apmierināti. Mums no Latvijas pašiem tikt iekšā pasaules tirgū būtu ļoti, ļoti sarežģīti, un *Edition Peters* ir mūsu aizmugure, līdz ar to arī visi tehniskie un autortiesību jautājumi tiek atrisināti, komponistiem nav arī citu izdevniecību uzbrukumu ar vēlmi viņus pārpirkt vai pārvilināt. Mēs, protams, esam patstāvīgi un neatkarīgi savos lēmumos un piedāvājumā, par ko varam priecāties, jo, piemēram, Čehijā bija nacionālā izdevniecība, kuru pārņēma *Bärenreiter*, un tā faktiski beidza pastāvēt kā neatkarīga vienība.

Edition Peters mūs izplata pasaulē, bet Latvijā un faktiski arī visā Baltijā mēs darbojamies absolūti brīvi. Šeit kolektīviem dažbrīd nav tik daudz līdzekļu, lai īrētu notis, vai dažbrīd ir iespēja veidot ierakstu, un mēs, protams, notis iedodam, jo tas dod ieguvumu gan komponistam, gan mūziķiem. Mūzikas dzīve attīstās un iet uz priekšu.

Izdevniecība ir starpposms, palīgīdzeklis, lai darbs tiktu atskaņots, nevis neatskaņots. Mūziķu naudas trūkums nedrīkst būt par iemeslu tam, ka mēs nedodam mūsu komponistu notis pašu mūziķiem. Tas, protams, ir tikai Latvijas mērogā, jo, kad notis vēlas ārzemnieki, viņi komunicē ar *Edition Peters* un tur šādu problēmu nav,

viss ir skaidri sakārtots un nekāda kaulēšanās nenotiek. Dažkārt gan kolektīvi, īpaši Krievijas orķestri, iedomājas, ka notis var dabūt par velti vai par minimālu īres maksu, tāpēc mēs esam priecīgi, ka šādas problēmas mums nav jārisina, jo *Edition Peters* ar tām tiek galā un komunikācija par finansiālo pusi nav uz mūsu pleciem. Mums atliek vienīgi nosūtīt nošu materiālu drukātā vai elektroniskā formātā.

Aizvien biežāk, īpaši uz ASV, mēs nemaz nesūtām drukātu materiālu, izdevīgāk ir sadarboties ar izdevniecību un atskaņošanas kompleksus vajadzīgajā daudzumā izgatavot tur. Līdzko ir konkrēts pasūtījums, aizsūtām nošu failus, un ātri viss tiek sagatavots. Arī tāpēc ir vajadzīgi vairāki gadi, lai izveidotu veiksmīgu sadarbību, jo visa šī sistēma netop vienā dienā, tā izveidojas un izstrādājas pakāpeniski. ASV tagad viss darbojas ļoti labi, un mēs ceram, ka arī Eiropā, kas nav tik elastīga, drīz viss sakārtosies.

Jūs vairākkārt pieminējāt Ēriku Ešenvāldu un Rihardu Dubru, kam labi sokas ārvalstu tirgū. Vai ir vēl kādi latviešu komponisti, par kuriem pasaule interesējas?

Kormūzikas jomā pieprasījums ir arī pēc Valta Pūces un Artura Maskata mūzikas. Esam izveidojuši izdevumu ar latviešu kormūzikas izlasi – divas daļas jauktajiem koriem. Tur ir Selgas Mencēs, Renātes Stivriņas, Pētera Plakida, Andra Dzeniša, Artura Maskata, Valta Pūces, Andra Sējāna, Riharda Dubras mūzika, arī tautasdziesmu apdares. Vairākas dziesmas tiek atdejas angļu valodā, lai spētu piedāvāt notis plašākam auditorijas lokam. Dažbrīd nākas mainīt tekstu, jo tas ir izteikti lokāls, piemēram, ar Ērika atļauju “Dvēseles dziesmā”, kur pieminēti Latvijas novadi, teksts angļu valodā ir “*sing for the peace of the world*”. Tā kā mūzika ir skaista un varētu patikt arī citur, izlēmām tekstu mainīt, lai tas neklātu par iemeslu dziesmu dziedāt tikai Latvijas kolektīviem.

Mums ir izlases sieviešu un bērnu koriem. Viens no jaunākajiem izdevumiem ir Jēkaba Jančevska kormūzikas izlase, gatavošanas procesā ir Pētera Plakida izlase, domājam par divām Riharda Dubras kormūzikas izlasēm. Šie izdevumi galvenokārt domāti dirigentiem, kas iepazīstas ar repertuāru, atrod sev vajadzīgo un pēc tam konkrēto dziesmu pasūtina vajadzīgajā tirāžā. Tas ir atkarīgs no izglītības, sapratnes, finansiālās rociņas un godaprāta, jo katram koristam nodrošināt oriģinālo dziesmas nošu izdevumu visi nav spējīgi – ir kolektīvi, kas kopē notis, ir tādi, kas nopērk aptuveni pusi un pārējo piekopē, un ir tādi, kas nopērk kopijas visam korim. Tas ir līdzīgi, kā nodokļu maksāšanā.

Bet izglītība un sapratne kopumā ir uzlabojusies, jo ilgu laiku likās pats par sevi saprotams, ka kori vienkārši kopē notis. Ārzmēs gan godaprāts, gan naudas līdzekļi parasti atļauj kolektīviem nopirkt visu un rīkoties pareizi, turpretim ar latviešu koriem ir dažādi. Kori, kas piedalās starptautiskos festivālos vai konkursos, noteikti pērk oficiāli izdotus eksemplārus žūrijai.

Bet kopumā arī latviešu amatierkoros rodas izpratne par nošu īri un pirkšanu. Ļoti daudz nošu pērk “Balsis” un “Kamēr...”. Var jau arī izņemt licenci – mēs aizsūtām nošu failu, atļaujam pašiem kopēt, un tas kolektīvam izmaksā uz pusi lētāk. No otras puses – mēs Latvijā esam tik maz, mūzikas vide ir tik neliela, kori veic nozīmīgu reklāmas darbu mūsu mūzikas popularizēšanā, tāpēc man nav vēlmesties cīnīties par to salīdzinoši nelielo naudas apjomu, ko mēs varētu iegūt, jo tas, ko nopelnām ārmēs, visu atsvēr.

Man ir arī pārliecība, ka, ja visiem būtu atbilstoši naudas līdzekļi, visi pilnīgi oficiāli pirktu notis. Eksperta peļņa arvien pieaug, bet Latvijā mēs rūpējamies arī par tiem izdevumiem, kas saistīti ar mūzikas izglītību un Dziesmu svētkiem, un jāteic, ka uz Dziesmu svētkiem gan neviens vairs

neko nekopē. Protams, tur ir arī valsts atbalsts, bet rezultātā ir radīta situācija, ka visi tās grāmatīņas tomēr nopērk.

To, manuprāt, var saprast – cilvēki labprātīgi iet dziedāt kori, tas ir viņu hobijs, nevis darbs, līdz ar to viņi paši varbūt nav gatavi ieguldīt lielus līdzekļus, lai iegādātos gan tērpus, gan oriģinālos nošu izdevumus, segtu festivālu vai konkursu izmaksas utt.

Jā, tāpēc labi, ka Latvijā ir pašvaldības, kas finansiāli atbalsta savus amatierkolektīvus. Par šo jautājumu un laikmetīgās mūzikas izdošanu bija diskusija Eiropas Mūzikas padomē. No vienas puses, ir komponistu un izdevēju tiesības, bet, no otras puses, – amatierkori un amatierorķestri un viņu iespējas. Tika aktualizēta problēma, ka daudzi amatierkori nevar repertuārā iekļaut mūsdienu skaņdarbus, jo tas izmaksā pārāk dārgi, īpaši, ja tas nav tikai viens skaņdarbs. Tā ka ‘dārgi’ attiecas uz amatierkoriem ne tikai Latvijā, bet arī citur.

Ar šo visu es gribu teikt – ir labi notis pirkt, slikti ir notis kopēt, bet pagaidām tas ir uz katra paša sirdsapziņas, un to lielā mērā ietekmē finanšu iespējas.

Kāda ir jūsu sadarbība ar latviešu komponistiem?

Ar dažiem sadarbība ir ciešāka, ar dažiem brīvāka. Reiz saskaitīju, ka kopumā mums ir izdoti aptuveni deviņdesmit latviešu komponistu skaņdarbi, ja skaita arī tos, kam esam izdevuši tikai pāris darbu.

Mums ir divu veidu līgumi. Ekskluzīvie līgumi nozīmē, ka ikviens komponista skaņdarbs tiek izdots pie mums. Šāds līgums mums ir ar astoņiem komponistiem. Ar citiem mums ir neregulāra sadarbība – vai nu pats komponists uzskata, ka konkrēto darbu vajadzētu izdot un tas būtu veiksmīgs materiāls, vai arī mēs paši jautājam, kurus darbus viņš vēlētos pie mums izdot.

Protams, diezgan bieži ir tā, ka tuvojas nošu nodošanas termiņš, bet komponistam tā mūzika tik raiti nerodas līdz pat pēdējam brīdim. To visvairāk izjūt tieši datorsalicēji Ilze Pence, Līga Pētersone un Andris Sējāns, viņiem bieži vien jāstrādā mežonīgā tempā, pa naktīm, lai visu paspētu laikus neatkarīgi no tā, kad komponists notis nodevis.

Tagad lielākoties visi komponisti notis pieraksta profesionālās datorprogrammās, bet datorsalicēja ziņā tāpat paliek darbs ar korektūru, pareizu, ērtu nošu izvietošanu, katra instrumenta partijas sagatavošanu utt. Jā, dažkārt tiek nodrukātas kļūdainas notis, bet tas ir tādēļ, ka viss notiek pēdējā brīdī. Ir bijuši gadījumi, kad orķestris jau sāk mēģināt kādu apjomīgu darbu, un mēs vēl sūtām klāt un drukājam skaņdarba pēdējās daļas. (smejas)

Ja tā ir ārmēju sadarbība, tad gan sistēma ir atstrādāta un termiņi tiek ievēroti, jo notīm cauri vēl iet arī *Edition Peters*, kaut gan ir daži gadījumi, kad sūtām notis pa tiešo izpildītājam un laika trūkuma dēļ neievērojam pareizo darba kārtību. Ir arī dažādi labojumi no komponistu puses – pēc pirmatskaņojuma, pirms nākamā atskaņojuma, dažbrīd galīgā versija top visai garā un mokošā procesā. Ir simfoniskie darbi, kuriem ir pat kādas četras versijas, jo procesā ir dažādi saīsinājumi, korekcijas.

Musica Baltica, protams, nevar sacensties ar vecajām, tradīcijām bagātajām Rietumeiropas izdevniecībām, kas gadiem ilgi veido kritiskos izdevumus, pēta komponistu pirmtekstus (*Urtext* jeb manuskriptus – aut. piez.), piedāvā skaņdarbu analīzi, piesaistot muzikologus un vēsturniekus. Tā ir cita sistēma, ja mūsdienās izdod,

piemēram, Bēthovenu vai Šopēnu. Mēs neizdodam klasisko komponistu notis, tas nav vajadzīgs. Mums ir latviešu klasiķi, un, piemēram, izdodot Jāzepa Vītola kordziesmas, mēs sastrādājamies ar Arnoldu Klotiņu – tas bija vairākus gadus ilgs process. Ikdienā, strādājot ar mūsdienu komponistiem, mūsu priekšrocība ir temps, jo varam ātri visu sakārtot, salikt datorā, sadrukāt. Katrā ziņā, ko darīt mums ir!

¹ “Vēlos, kaut varētu rakstīt kā Rihards Dubra!” (angļu val.)

² “Dziedi par godu mieram pasaulē” (angļu val.)

